

Interview Ramón Spaaij, voetbalgewelddeskundige

Dinsdag 16 januari promoveert Ramón Spaaij aan de Universiteit van Amsterdam op het geweld rond voetbalvelden, beter bekend als hooliganisme. De 27-jarige Spaaij, zelf verknocht aan FC Den Haag, begaf zich tussen supporters en hooligans. Door **Bart Jungmann**

De hooligan van nu is ook voetbalfan

Hè jongens, kom eens kijken. *This guys from The Hague!*

De fans van West Ham United geven Ramón Spaaij, nadat zijn herkomst is vastgesteld, een warm welkom. Klap op schouder, bier op tafel, ijs gebroken. In 1975 vochten West Ham en ADO Den Haag legendarische duels uit in Europees verband en die zijn voor eeuwig vastgelegd in het collectieve geheugen van beide clubs.

Dat is het frappante van sport, in dit geval voetbal. Supporters hebben geen canon nodig om te weten wat er in hun geschiedenis echt toe doet. Die clubcultuur is ook een wezenlijk facet uit het onderzoek dat Ramón Spaaij deed naar voetbalgeweld, reden ook waarom hij de harde kern van de Londense club West Ham United opzocht.

Bestaand onderzoek naar het zogenoemde hooliganisme is naar zijn mening verouderd en leunt te veel op de Britse opvatting dat sociaal achtergestelde milieus voor voetbalgeweld verantwoordelijk zijn. In *Understanding Football Hooliganism* stelt socioloog Spaaij vast dat hooligans in alle lagen van de bevolking te vinden zijn, dat het er vooral van afhangt wat voor soort club ze aanhangen en hoe diep de verbondenheid is.

Het is dus een misvatting te denken dat hooligans niet geïnteresseerd zijn in voetbal, zoals onlangs weer werd beweerd na de rellen rond de wedstrijd Nancy - Feyenoord. Zeker de oudere hooligans die ik heb gesproken, zijn juist enorme voetballers. Ze houden zichzelf van de club en weten er





Fans van Feyenoord belagen de Ajax-aanhang tijdens een wedstrijd die beide clubs op 23 april 2006 speelden. Foto Klaas-Jan van der Weij



FEYENOORD ROTTERDAM
Opgericht in 1908 als Wilhelmina naar de plaatselijke Wilhelminakerk, vier jaar later omgedoopt in Feyenoord. Sindsdien speelt de club in het beken-

de tenue, deels wit en deels rood. Feyenoord groeit uit tot een van de succesvolste clubs van Nederland; dertien titels, tien bekeringen, twee keer winnaar van de UEFA Cup en in 1970 van de Europa Cup. Het eerste landskampioenschap werd behaald in 1921 en gold als een triomf voor de arbeidersbeweging in het toen nog elitaire voetbal. Nu staat Feyenoord vierde in de eredivisie.

'Door de historie gegroeide aanhang van groepjes jongeren die zich aangetrokken voelen door hooliganisme. Feyenoord is van oudsher een arbeidersclub. Toen het hooliganisme opkwam, paste dat dus tot op zekere hoogte bij de clubcultuur. Feyenoord is in die zin een probleemclub met dieper liggende oorzaken, waaraan de leiding dus niet zo heel veel kan doen.



SPARTA ROTTERDAM
Opgericht in 1888, aanvankelijk om cricket te spelen. Een jaar later kwam voetbal daarbij, ook overgewaaid uit Groot-Brittannië.

enorme voetballans. ze nouen zielsveel van de club en weten er ook vaak een hoop van.'

'Om tot dat beter begrip te komen, heeft Ramon Spaaij zes voetbalclubs en hun aanhang ontleed, verdeeld over drie landen en drie steden: Feyenoord en Sparta uit Rotterdam, West Ham United en Fulham uit Londen, en Barcelona en Espanyol uit Barcelona. Hooliganisme is steeds heterogener geworden: een internationale kwaal met nationale, om niet te zeggen lokale dimensies.

'Mijn stelling is dat over hooliganisme te veel in universele, algemene verklaringen wordt gedacht, dat er wordt voorbijgegaan aan lokale factoren. Vaak zijn er ook grote verschillen tussen clubs in één stad. Als je de clubcultuur en sociaal-culturele omstandigheden erbij betrekt, wordt je onderzoek veel lijfmaziger.'

Spaaij koos voor Nederland en Engeland, omdat het beruchte landen zijn op het gebied van hooliganisme. Spanje wordt internationaal veel minder als een probleem beschouwd, terwijl het geweld bij Spaanse clubs soms al veel langer speelt en bovendien een politieke lading heeft. De tweestrijd tussen Barcelona en Espanyol wordt praktisch vanaf de oprichting van beide clubs ook buiten het veld uitgevochten met de status van Catalonië als twistappel.

De overeenkomsten tussen de Londense en Rotterdamse clubs zijn groot. West Ham United heeft al vanaf de jaren zestig een notoire reputatie op het gebied van hooliganisme. Zijn fans koesteren net als die van Feyenoord de reputatie van potige havenarbeiders, geenwoorden-maar-daden-types.

'Ondanks alle pogingen van de besturen blijven dergelijke clubs toch die aantrekkingskracht houden voor dat soort jongens. Kijk maar naar Nancy. De trigger kan het optreden van de politie zijn of slechte communicatie tussen de clubs. Maar die geweldsuitbarsting lijkt haast onvermijdelijk.'

Deftig en bescheiden

Fulham en Sparta zitten aan de andere kant van het spectrum, een beetje deftig en bescheiden clubs, waarvan de fans hebben geleerd de prestaties van hun favorieten te relativeren. Toch hebben de Fulham-aanhangers zich ook geroerd in de hoogtijdagen van het hooliganisme. Dat veranderde nadat een van hen ongelukkig aan zijn einde was gekomen bij een confrontatie met supporters van Gillingham in 1998. 'Dat was een punt van reflectie onder Fulham-supporters en leidde tot een herbevestiging van geweldloosheid.'

Bij Sparta steekt het hooliganisme juist de laatste jaren de kop op. 'Het is natuurlijk vrij relatief en

speelt zich af buiten het gezichtsveld van de media, maar het is wel degelijk aan de orde. In de club wordt het met zo gauw als een probleem gezien, omdat het niet past bij het goedwillige imago. Bij Sparta zie je dus ook dat de hooligans sociaal gezien relatief goede posities hebben.'

Ramon Spaaij heeft met Understanding Football Hooliganism het fenomeen hooliganisme (opnieuw) in kaart willen brengen. 'Het is geen blauwdruk voor beleid.' Hij stelt vast dat de traditionele maatregelen, zoals gescheiden vakken in het stadion en camera-toezicht, in veel gevallen niet hebben geholpen en soms juist een averechts effect hadden.

'Natuurlijk is het niet zo gemak-

kkelijk meer om in en rond de stadions met rivaliserende hooligans op de vuist te gaan. Maar strikte repressie rond voetbalstadions werkt uiteindelijk niet. Ervaren hooligans zijn zich steeds bewust geworden van de pakkans en weten heel goed wanneer ze waar moeten toeslaan.' Het strijdtonel verplaatst zich naar elders, denk aan het bloedige treffen tussen Ajax en Feyenoorders in Beverwijk tien jaar geleden.

Bij zijn onderzoek in Barcelona heeft Spaaij ondervonden dat er nauwelijks aandacht is voor het geweld onderling. Voetbalclub Barcelona toefereerde jarenlang het eigen hooliganisme, bevorderde het met clubhonken, waar zelfs wapens werden opgeslagen.



WEST HAM UNITED FOOTBALL CLUB
Opgericht in 1895 als het bedrijfsteam van scheepshouwer Thames Ironworks en uitgereid tot de club van Oost-Londen. De Engelse beker werd drie keer gewonnen en in 1965 ook die van Europa. Maar West Ham is ook een aantal keer gedegradeerd. Sinds 2005 speelt de club weer in de Pre-

mier. Eind vorig jaar zijn The Hammers zoals veel andere Engelse clubs overgenomen door een buitenlandse zakenman. De club staat nu achtste in de competitie. 'Een club die nog dicht staat bij zijn ontstaansgeschiedenis in de haven, ook met dat type publiek. Dat kreeg in de jaren zestig zijn weerslag in het hooliganisme. De rivaliteit tussen lokale benden verdween op de wednesday. Dat kloosterde samen tegen gemeenschappelijke tegenstanders als Manchester United. De hooligans van West Ham hebben ook de reputatie van hoogste organisatiegraad, bijna paramilitair. In de praktijk valt dat overigens wel mee.'

mier. Eind vorig jaar zijn The Hammers zoals veel andere Engelse clubs overgenomen door een buitenlandse zakenman. De club staat nu achtste in de competitie. 'Een club die nog dicht staat bij zijn ontstaansgeschiedenis in de haven, ook met dat type publiek. Dat kreeg in de jaren zestig zijn weerslag in het hooliganisme. De rivaliteit tussen lokale benden verdween op de wednesday. Dat kloosterde samen tegen gemeenschappelijke tegenstanders als Manchester United. De hooligans van West Ham hebben ook de reputatie van hoogste organisatiegraad, bijna paramilitair. In de praktijk valt dat overigens wel mee.'

mier. Eind vorig jaar zijn The Hammers zoals veel andere Engelse clubs overgenomen door een buitenlandse zakenman. De club staat nu achtste in de competitie. 'Een club die nog dicht staat bij zijn ontstaansgeschiedenis in de haven, ook met dat type publiek. Dat kreeg in de jaren zestig zijn weerslag in het hooliganisme. De rivaliteit tussen lokale benden verdween op de wednesday. Dat kloosterde samen tegen gemeenschappelijke tegenstanders als Manchester United. De hooligans van West Ham hebben ook de reputatie van hoogste organisatiegraad, bijna paramilitair. In de praktijk valt dat overigens wel mee.'



FULHAM FOOTBALL CLUB
Opgericht in 1879 door leden van een plaatselijke kerk. Sinds 1896 speelt de club in Craven Cottage, het huidige stadion aan de Theems. Vergelijken met de andere clubs in Londen speelde Fulham altijd een bijrol. Met de komst van Mohammed Al-Fayed als geldschieter is Fulham terug op het hoogste niveau.

In 1975 reikte Fulham tot de finale van de FA Cup. Tot nu toe het beste resultaat. Op dit moment staat de club twaalfde in de Engelse competitie. Fulham heeft helemaal geen geweldadige reputatie, heel anders dan het nabijgelegen

Chelsea. De club zakte aan het eind van de jaren zestig weg, terwijl Chelsea het tegenovergestelde beleefde. Lokale jongeren trokken dus naar Chelsea met alle gevolgen voor het hooliganisme. Bij Fulham was voetbal een lolletje, ze verloren toch elke week. En de fans waren trots op hun eigen reputatie. Dat verklaart waarom clubs die anderhalve mijl van elkaar verwijderd zijn, zulk verschillend publiek trekken.'

Chelsea. De club zakte aan het eind van de jaren zestig weg, terwijl Chelsea het tegenovergestelde beleefde. Lokale jongeren trokken dus naar Chelsea met alle gevolgen voor het hooliganisme. Bij Fulham was voetbal een lolletje, ze verloren toch elke week. En de fans waren trots op hun eigen reputatie. Dat verklaart waarom clubs die anderhalve mijl van elkaar verwijderd zijn, zulk verschillend publiek trekken.'

Chelsea. De club zakte aan het eind van de jaren zestig weg, terwijl Chelsea het tegenovergestelde beleefde. Lokale jongeren trokken dus naar Chelsea met alle gevolgen voor het hooliganisme. Bij Fulham was voetbal een lolletje, ze verloren toch elke week. En de fans waren trots op hun eigen reputatie. Dat verklaart waarom clubs die anderhalve mijl van elkaar verwijderd zijn, zulk verschillend publiek trekken.'



FUTBOL CLUB BARCELONA
In 1899 opgericht door de Zwitser Johan Gamper. Barcelona was in het begin een club voor buitenlanders, met name Zwitsers en Engelsen. Ten tijde van Fran-

co's regime werd de voetbalclub het symbool van Catalaanse nationalisme. Hoogtepunt was de 5-0 zege op Real Madrid onder leiding van Johan Cruyff, in hetzelfde jaar dat Franco overleed. Barcelona werd achttien keer landskampioen, won 22 keer de beker, twee keer de Europa Cup voor landskampioenen en staat nu tweede in de competitie.

'Het imago van Espanyol, pro Franco en pro fascisme, kleefde van oudsher aan de club. Er is ook een groep hooligans die deze symboliek nog steeds uitdraagt. Maar tegenover dat fascistische element heeft altijd een Catalaanse deel binnen Espanyol bestaan. Onder de nieuwe voorzitter is de laatste tien jaar het idee van een min of meer zelfstandig Catalonië ook omarmd.

'De club zet zich nu af tegen het commerciële en arrogante Barcelona. Maar dat fascistische imago blijft aan Espanyol kleven.'

'Het imago van Espanyol, pro Franco en pro fascisme, kleefde van oudsher aan de club. Er is ook een groep hooligans die deze symboliek nog steeds uitdraagt. Maar tegenover dat fascistische element heeft altijd een Catalaanse deel binnen Espanyol bestaan. Onder de nieuwe voorzitter is de laatste tien jaar het idee van een min of meer zelfstandig Catalonië ook omarmd.

'De club zet zich nu af tegen het commerciële en arrogante Barcelona. Maar dat fascistische imago blijft aan Espanyol kleven.'

'Het imago van Espanyol, pro Franco en pro fascisme, kleefde van oudsher aan de club. Er is ook een groep hooligans die deze symboliek nog steeds uitdraagt. Maar tegenover dat fascistische element heeft altijd een Catalaanse deel binnen Espanyol bestaan. Onder de nieuwe voorzitter is de laatste tien jaar het idee van een min of meer zelfstandig Catalonië ook omarmd.

'De club zet zich nu af tegen het commerciële en arrogante Barcelona. Maar dat fascistische imago blijft aan Espanyol kleven.'



REAL CLUB DEPORTIVO ESPANYOL
In 1900 opgericht door de zoon van de rector van de plaatselijke universiteit als rivaal van Barcelona. De clubnaam is dezelfde als de naam van het land, maar wordt

sinds de jaren negentig geschreven als Espanyol om de Catalaanse wortels te benadrukken. De club won nooit de nationale titel, maar wel vier keer de Spaanse beker. In 1988 bereikte Espanyol de finale van de UEFA-beker, maar verloor van Bayer Leverkusen. Op dit moment staat Espanyol tiende in de Spaanse competitie.

'Het imago van Espanyol, pro Franco en pro fascisme, kleefde van oudsher aan de club. Er is ook een groep hooligans die deze symboliek nog steeds uitdraagt. Maar tegenover dat fascistische element heeft altijd een Catalaanse deel binnen Espanyol bestaan. Onder de nieuwe voorzitter is de laatste tien jaar het idee van een min of meer zelfstandig Catalonië ook omarmd.

'De club zet zich nu af tegen het commerciële en arrogante Barcelona. Maar dat fascistische imago blijft aan Espanyol kleven.'

'De laatste jaren zie je ook weer een opleving. Dankzij internet is hooliganisme als subcultuur enorm commercieel geworden, met een groot aanbod aan kleding, films en boeken. Het hoofd van New Scotland Yard zei: We houden de zaak onder controle, meer kunnen we niet doen.'

Vannmiddag speelde West Ham United en Fulham, zijn Engelse onderzoeksoBJECTEN, tegen elkaar. Ramon Spaaij: 'Ik heb voor beide clubs veel sympathie, maar ik hoop dat West Ham wint.'

Ramon Spaaij: Understanding Football Hooliganism. Amsterdam University Press, 95 euro ISBN 978905629